

Габриеле Д'Анунцио на български език: специалните ефекти от едно литературно присъствие

Дария Карапеткова, СУ „Св. Климент Охридски”

Главният редактор на списание „Нов преглед” Филип Ганчев дефинира Габриеле Д'Анунцио с едно изречение присъжда: „този колкото оригинален, толкози и несъстоятелен представител на буржоазно-аристократичния свят”. Не е ли странно, че той пише това на 15 януари 1900 г., когато, по данни на библиографската справка, на български език са излезли само два-три разказа от Д'Анунцио, и то предимно в превод от френски? Кое е дало на редактора смелост за такова обобщение при толкова малко доказателствен материал, с който да го легитимира пред българоезичната си публика?

Габриеле Д'Анунцио е роден през 1863 г. и имайки предвид на какъв етап от неговата творческа биография в нея се вливат преводите на български, спокойно може да се твърди, че у нас неговата слава е дошла преди него. В редиците на италианските писатели, гастролирали в България дори до ден днешен, трудно може да се открие друг представител, чиято извънлитературна дейност да е била до такава степен център и проводник на вниманието към него. Както ще стане ясно, това се случва в резултат от целенасочена стратегия от страна на самия писател. В неговия случай може много да се говори за политика, защото тя определя редица негови ходове, особено в по-късните периоди; но още преди да стане дума за политика в тесен смисъл, ще стане ясно, че Габриеле Д'Анунцио илюстрира включително и пред сравнително неопитната българска публика ефектите от друг вид политика - тази на поведението, на гръмкото присъствие на обществената сцена.

Докато се пазарял с парижки антиквар за една картина, Д'Анунцио получил от него отстъпка с думите: „Понеже е за вас, ви я отстъпвам за 10 000 франка.” Поласканият писател броил парите, поръчал да му я изпратят в хотела и си тръгнал. Антикварят го застигнал задъхан и му казал: Ами че вие не си казахте името, господине! В началото на века този анекдот често се среща из хумористичните ни сборници и той е доказателство, че суетата на прочутия италианец не е останала незабелязана. Какво всъщност забелязва българската публика относно Габриеле Д'Анунцио?

Излизалият в Цариград вестник "Вести" споменава името му в смущаващ контекст през 1904 г. в статията си „Знаменити плагиати”: „Кражбите му се открили в 1898 г. Критикът Енрико Товет заявил тогава, че Д'Анунцио откраднал цели страници от Флобер, Бодлер, Верлен, Шели, Пеладан, Томазео и др. Произведенията на Д'Анунцио принадлежат към произведенията с чувствено-мистичен характер, които от малцина се четат, и понеже Д'Анунцио крал от автори малко прочитани, то плагиатът му дълго време не се откривал.”¹ Цитираният в статията пример за плагиатство е романът "Наслаждение", който ще почака своя български превод още доста години. Все така в отсъствие на пряк контакт с текстовете се срещат оценки за театралните му произведения: „Габриеле Д'Анунцио се показва в новата си драма „Кораб” с всичките си досегашни качества и недостатъци на драматург. Драмата е препълнена с блясък и театрални ефекти, но лишена от истинско сърдечно чувство.”² Любопитното в случая е, че у нас няма данни за театрални постановки по текст на Д'Анунцио, което големият

¹ В-к „Вести”, г. 15, бр. 4, 22.11.1904, Цариград. Статия „Знаменити плагиати”, б. а., с. 6, к. 1.

² Сп. „Българска сбирка”, кн. 7, София, 1 юли 1908 г., с. 492, малки вести.

италиански славист Джузепе Дел'Агата³ счита за една от основните причини за недостатъчното му популяризиране в тази светлина у нас въпреки епизодичните преводи на пиеси. Това не пречи на Иван Шишманов да открие влиянието на Ибсен тъкмо във въпросната патриотична драма⁴ и точно с нея да спомене италианския писател в съчиненията си. По-късно Симеон Радев ще спомене пак пиеса по повод разбор на д-р Кръстев за „Стълпотворение“ от Кирил Христов: „Но даже ако строгите и надменни съждения на д-р Кръстев върху техниката на тая драма и върху очертанятия на характерите в нея бяха свършено верни, значи ли още, че тя не може поради това да има някаква художествена ценност и че тя въобще не съществува като поетическо дело? Какво ще остане от „Джоконда“, изящната пиеса на Габриеле Д'Анунцио, ако я подложим на един такъв формален анализ?“⁵ Междувременно обаче редакционен коментар на сп. „Листопад“ от 1913 г. продължава да потвърждава недостига от съществуваща до момента информация за онзи, когото описва като „италианския поет, вдъхновения жрец на любовта, безумието и смъртта, търсителя на дълбокото, прекрасното и надмошното в живота на устремилия се към безпределността човек.“⁶

Подобни отзиви будят въпросителни относно същината на своите твърдения, защото съдържат квалификации, които могат да бъдат единствено плод на подробен и информиран анализ. „Появата му през 1899 г. – последната от XIX в. – на страниците на в. „Живот“ – твърдят Милена Цанева и Елена Цветанова, а ние можем да добавим: и една от първите изобщо, – сама по себе си говори за това, че декадансът като тенденция в световния литературен процес представлява известен интерес и за българската литература, без да влияе върху литературното ни развитие.“⁷ Макар че отбелязва популярността на новелите и изненадващо най-вече на драмите на италианския писател у нас, като цяло Гео Милев също не отдава голяма тежест на влиянието му върху български прозаисти, каквото все пак констатира⁸. Когато се правят опити за паралели между фигурата на Д'Анунцио и евентуални наши автори, преобладава сравнението с Кирил Христов. Тук е особено подходящо да се говори за фигура, защото аналозиите започват от външния вид. Самият Кирил Христов си спомня във връзка със срещите си с Константин Величков: „Той пак още от първите си думи спомена за приликата ми с Д'Анунцио. Доколкото зная от портрети този италиански поет, аз не намирам, че в нещо си приличаме; но Величков го познавал лично и настоява, че приликата била много голяма. Може би тя му се е наложила не толкова от лице и фигура, а от някои други външности: начин на говор, на държане, на движение, на усмивка, на гледане.“⁹ Факт е, че и до ден днешен критици като Алберт Бенбасат например откриват допирни точки между двамата не само заради еротичните елементи, но и заради стремежа им да творят живота си като литературно произведение¹⁰. Именно това припокриване и авантюристичният ореол около името на Д'Анунцио ще му спечелят правото да

³ Giuseppe Dell'Agata, Gabriele d'Annunzio nella cultura bulgara, in: *D'Annunzio nelle culture dei paesi slavi*, Marsilio Editori, Venezia, 1979.

⁴ Иван Шишманов, Избрани съчинения, т. 2, 1965, с. 378.

⁵ Симеон Радев, „Погледи върху литературата и изкуството и лични спомени“, Български писател, 1965, с. 104-105.

⁶ Сп. „Листопад“, бр. 1, септември 1913 г. по повод рецензията от Гастон Ражо за „Може би да, може би не“.

⁷ Елена Цветанова, Милена Цанева, „Периодика и литература“, т. 2, 1993, БАН, с. 278.

⁸ <http://geomilev.com/tom3chast2.html>

⁹ Кирил Христов, Съчинения, т. 4 Спомени, пътеписи, разкази, статии, Български писател, София, 1967, с. 168.

¹⁰ Бенбасат, Алберт. Еротиката събира двама непознати поети: Кирил Христов и Габриеле д'Анунцио творят живота си като литературно произведение / Алберт Бенбасат. // Дневен труд, LXVIII, N 239, 29 авг. 2004, прил.

фигурира в литературни справочници у нас като особено популярен сред младежта към края на първото десетилетие на новия век¹¹.

Италианският българист Жорж Нурижан има принос в доближаването на българската общественост до автентичната атмосфера на култ към писателя в собствената му страна: „Габриеле Д’Анунцио изпъква в съвременната европейска литература като единствения може би поет, който с рядка самоотверженост и себеотрицание през голямата общоевропейска война застана начело в защита на родната чест. ... След Гарибалди в Италия никое друго име не е било тъй популярно.”¹² Първата световна война е вододел по отношение на начина, по който личността на Д’Анунцио се възприема у нас. Заради силните си интервентистки позиции и най-вече заради произведението си „Ода за сръбската нация”, в което „черният българин” е представен като варварски агресор, той си навлича неприязънта на Иван Вазов, който през 1916 г. контрира по подобаващ начин със стихотворението „Габриел Анунцио” от „Песни за Македония”. Стиховете говорят не само за срыв в авторитета на Д’Анунцио у нас, но и за високите нива на репутацията му по-рано:

О Анунцио, поете
на любов и идеал,
как за срам, позор не счете
в нравствена да паднеш кал...

...

Как държахме те високо,
как си днес омразен нам!

...

И продажната ти муза
по-противна ни стана
от кикота на Медуза
и на паднала жена!

В допълнение Вазов пояснява: „Знаменитият този италиански писател е един от най-главните морални виновници за днешната безразсъдна италианска война, за която той създаде настроение чрез послания и речи по митинги. Напоследък се е завзел да ни засипва в печата с мерзки клевети и измислици за ужасни зверщини, вършени над сърбите. Той ратува пламенно и за война на Италия против България. Нека прибавим, че Анунцио сега е мразен и в самото си отечество заради злото, което му причини с шовинистичните си проповеди.”

Българската публика не остава сърдита дълго. Тъкмо напротив, след края на войната идва началото на бум в публикуването на нови преводи като например сборника „Лодкар и други разкази”¹³, в предговора към който Н. С. не пропуска да отбележи: „Днес последните му драми са почти забравени, даже и през войната, която Италия води, подбутната и увлечена от своите интервентисти-шовинисти, в първите редове на които стои Д’Анунцио.” И макар че преводачът на този сборник не е подписан, се теоретизира по темата за превода: „Произведенията на Д’Анунцио би трябвало да се четат в оригинал, защото преведени и от най-опитния преводач, на който и да било език, те доста изгубват. ... там, гдето класикът е непоколебимо симетричен, т.е. в ритъма, там Д’Анунцио е капризен и безкраен.” Очевидна е готовността да бъде

¹¹ Иван Богданов, Кратка история на българската литература, 1970, с. 324.

¹² Жорж Нурижан, „Мандзони – Кардучи – Д’Анунцио”, печат. Художник, София, с. 20.

¹³ Габриеле Д’Анунцио, „Лодкар и други разкази”, изд. Гутенберг, София, 1918, предговор Н. С. (1902 ит).

формулирана и на родна почва неизбежната констатация за една от най-съществените характеристики на перото на италианския автор: не съдържанието, а формата. Съзнанието за тази характеристика подготвя новите преводачи за един по-зрял и адекватен подход, който се очертава като подходящ за целта, а именно стремежът да бъде предадена словесната показност на Д'Анунцио. При един традиционно по-стегнат и ергономичен изказ като българския това за редица негови преводачи е означавало да предозират на места плътността на текста – както ще видим, с доста успешни резултати, както в случая с „Пескарски новели“¹⁴, излезли отново през 1918 г. в анонимен превод. В следните примери преводът е значително обогатен (виж подчертаното):

„Смъртта на херцог Д'Офен”, с. 55:

Il vento, rafforzandoli a intervalli e spegnendoli o mescendoli al suo fischio, li rendeva più singolari.

Шумът на вятъра, който ту се усилваше, ту отслабваше или се смесваше с виковете, придаваше странен колорит на достигащите до стария херцог възгласи.

с. 71: *Quindi voltò le spalle, e disparve per sempre dove più ruggiva il fuoco.*

После обърна гърба си към тълпата и завинаги се скри там, където с ужасна ярост бесуваха пламъците.

„Агония”, с. 72:

Un cerretano magnificatore d'acque angelicali.

Уличен хекимин, който из цяло гърло хвалеше до самия прозорец целебните си бурени.

Обратното явление обаче при преводите на Д'Анунцио е по-често. Обедняването на изказа, съкращаването на изречения е преобладаваща практика както в повечето разкази, така и в преведените романи на Д'Анунцио. С някои дребни примери от разказа „Герой” ще илюстрираме както пропуски, така и придружаващи ги неточности:

Facevano guochi – преведено „Те сякаш държаха играчки на ръцете си.” вместо „жонглираха със знамената.”

Tutto il paese sacrificava la recente ricchezza del frumento a gloria del Patrono. – преведено като „Всички се покланяха на покровителя на голямото плодородие в страната.” вместо например „Цялото село поднасяше в жертвоприношение изобилието от наскоро добита пшеница в прослава на Светията покровител.”

Come soffiava il vento, per le vie era un ondeggiamento immenso e abbarbagliante di cui la turba si inebriava. = липсва; примерен превод: Щом подухнеше вятърът, [гирляндите от цветя] по улиците се поклащаха в мощни блещукащи вълни, които опияняваха множеството.

Липсата на подобна фраза в превода буди размисъл по отношение на две различни, но еднакво съществени обстоятелства. Първото е, че именно спестяването на такива ненатоварени с повествователна информация, но орнаментални изречения лишава превода от основна подробност из писателските похвати на Д'Анунцио - вкуса именно към орнаменталното, към словесната изящност, на която толкова много дължат произведенията на италианския декадент. И на второ място такива фрази аргументират впечатлението, че превеждането на Д'Анунцио налага необходимост от преводачески

¹⁴ Габриеле Д'Анунцио, „Пескарски новели”, без преводач, изд. Гутенберг, 1918, София.

експерименти, от преводаческа свобода, най-често под формата на добавени лексикални елементи, но не само. За разлика от авторите, при които трудностите са предизвикани от проблемно търсене на точен еквивалент, при този автор мерилото за преводаческа успеваемост е степента на тълкувателна адекватност. Именно тя би оправдала заобиколните и по-многословни пътища при предаването на авторовото послание; именно тя изисква като начало поне да няма загуби от образното и лексикалното пълнокръвие на страниците на Д'Анунцио.

Най-сетне през 1918 г. излиза първият превод на романа „Наслаждение” от Д. Хр. Максимов. В същата година се появява и паралелно издание на същия роман в превод на К. Кожухаров, от който обаче няма следа в библиотеките днес. Впрочем, преводът на Максимов също е достъпен благодарение на преиздание от 1992 г., което описва автора като декадент, вдъхновител и идеолог на италианския националсоциализъм, неоромантик¹⁵. Първото, което си заслужава да се отбележи, е че въпреки звездния статут на своя автор този роман е чакал 29 години своя превод. Нещо друго, което обаче не подлежи на доказване, са евентуалните и по всяка вероятност неизбежни редакторски намеси, които са направили тази книга подходяща за публикуване през 1992 г. Преводът има безспорни достойнства, както и специфики. На места той накъсва дълги изречения, пропуска, има тенденция леко да опростява претрупания и помпозен стил на оригинала:

pietra afrodisiaca – преведено като скъпоценен камък, вместо камък афродизиак.

Tenendo fra le dita abbastanza fini e lunghette un bicchiere con vin di Chablis – преведено като „държейки чаша в дългата си тънка ръка” вместо „в доста фините си и издължени пръсти чаша (бяло) вино Шабли”. Особено се набива тази тенденция в един програмен откъс, който събира в няколко изречения ключови понятия както за героя, така и за неговия автор:

Bisogna che la vita d'un uomo d'intelletto sia opera di lui. La superiorità vera è tutta qui. *Habere, non haberi.* – преведено като:

„Животът на самия човек трябва да бъде негово собствено дело. И Андреа следваше тоя съвет.” Този пасаж от романа съдържа ключови послания за своята интерпретация и би трябвало да звучи примерно така:

„Животът на една интелектуална личност трябва да бъде нейно собствено дело. В това се състои истинското превъзходство. „Да притежаваш, а не да бъдеш притежаван.”

Освен характерния портрет на един декадентски герой, количествено ощетен в лексикално отношение при превода на български, тук откриваме важното за романа и за автора му словосъчетание *uomo d'intelletto*, което би могло да се предаде като човек на интелекта, мисловен човек, интелектуална личност, но не е преведено изобщо. Липсва и латинската сентенция *Habere, non haberi.*, придобила популярност повече заради героя на Д'Анунцио, отколкото заради считания за неин автор Аристип. Това именно бащино наставление към Андреа Сперели има смисъла на „Да притежаваш, а не да бъдеш притежаван.”, но на негово място откриваме фраза, която няма друга функция освен преход към следващия абзац. В замяна на това изобилието от английски думи в оригинала е щателно преведено, както и под линия са пояснени множество имена на културни личности и забележителни местности в Италия – нещо, за което храним силни съмнения относно първото издание от 1918 г.

Сходна е съдбата на другия преведен роман от Габриеле Д'Анунцио, „Невинна жертва”¹⁶. Закъснял с 28 години, той се появява с леко променено заглавие спрямо оригиналното „Невинният”. Заради късния си поява изданието може да рекламира

¹⁵ Габриеле Д'Анунцио, „Наслаждение”, София, ИК „Д. Яков”, 1992, прев. от ит. Д. Хр. Максимов, 1918.

¹⁶ Габриеле Д'Анунцио, „Невинна жертва”, прев. Стоян Н. Коледаров, изд. Цвят, 1920, София.

вече утвърдени достойнства: „ Романът обърна тутакси вниманието на европейския свят със своето оригинално съдържание и със своите крупни литературни достойнства. Всички описания, анализът и сглобяването на събитията се отличават с голяма яснота и рядко майсторство. Ала и сюжетът на романа представлява нещо ново и дори неочаквано в чуждестранната литература.” Книгата претърпява ново издание през 1993 г.¹⁷ с нов превод, според който заглавието отговаря изцяло на оригинала. Много красноречива е различната стилистика, в която е издържан рекламният текст на съвременната корица. Представянето гласи: „Скандален роман от скандален автор... който признава скритите помисли, водещи към порока и престъплението. Любов, ревност, изневяра, отмъщение! За героите на Д’Анунцио това е животът. Джулиана чака дете, родът – наследник, но истината за бащинството знаят само тя и неверният ѝ съпруг Тулио.” Съвсем не е сигурно кое от двете е вярно: дали първият отзив е несъразмерно възторжен или втората анотация е точна в прагматичната си трезвост. За щастие обаче тук можем да сравним някои особености на двата преводни текста със 73 години разлика във възрастта. Налице са както белези на осъвременяване, така и любопитни съвпадения в случаи на неочевидна преводна формулировка:

Andare d’avanti al giudice, dirgli: “Ho commesso un delitto. Quella povera creatura non sarebbe morta se io non l’avessi uccisa. Io Tullio Hermil, io stesso l’ho uccisa. .. nella massima sicurezza.

La giustizia degli uomini non mi tocca. Nessun tribunale della terra saprebbe giudicarmi.

1920: Да отида при съдията и да му кажа: „Аз съм престъпник; това злочесто дете би било живо, ако аз, Тулио Ермил, не бях го убил. Аз в моята къща обмислих престъплението и го извърших съзнателно, като си осигурих пълна безнаказаност; ... Съдът хорски не е за мене; никакъв съд на земята не би могъл да ме съди.

1993: Ще отида при съдията и ще му кажа: „Аз съм престъпник. Едно нещастно дете щеше да е живо, ако аз, Тулио Ермил, не го бях убил. Замислих престъплението си и го извърших съзнателно, сам, в собствения си дом, като си осигурих пълна безнаказаност. Не ми подхожда да ме съдят хората, за мен няма съд на земята.

Също така е видна адаптацията към едно по-модерно, сензационно звучене, което на места губи от ретро колорита на първия превод:

...posso giustamente disprezzare l’opinione altrui e vivere nella assoluta sincerità della mia natura eletta.

1993: да презирам мнението на другите и да живея естествено, съобразно богобелязаната си природа.

1920: ...искрено, съобразно моята избрана природа.

Percosso come da un colpo di maglio nel mezzo del petto, da prima non afferrai la verità.

1920: Поразен също от удар с тояга в гърдите, аз отначало не можех да съобразя истината.

1993: Останах като полят със студена вода и първоначално изобщо не можех да схвана за какво става въпрос.

Почти като опит за реабилитация звучи в светлината на Вазовата полемика текстът от Жорж Нурижан, посветен на среща разговор със 70-годишния Д’Анунцио.

---

¹⁷ Д’Анунцио, „Невинният” (скандален роман от скандален автор), 1993, Касталия, Пловдив, прев. Васил Николов.

Той излиза през 1942 г. в разгара на профашистката пропаганда на книжовно ниво у нас и съдържа многозначителната информация: „Д’Анунцио питаеше много хубави чувства към българското племе. Д’Анунцио се почувства особено поласкан, когато му съобщих, че много от неговите творби са преведени на български език.”¹⁸ Впрочем приближаването на писателя към фашистката власт дамгосва съдбата му на българския книжен пазар след 9 септември. „Заради официалната почит, която му отдава фашистка Италия и лично Мусолини, - пише Милена Попова, - Габриеле Д’Анунцио е определен също като „фашист”, макар че когато Мусолини идва на власт, самият Д’Анунцио – една от емблемите на италианския декаданс и модернизъм – е вече 70-годишен.”¹⁹

Много интересна интерпретация на обществено-политическите ходове на Д’Анунцио дава Пейо Яворов в архивен документ²⁰, който вижда бял свят едва през 1960 г. Неговият обективно дистанциран анализ не е типичен за съвременник и това прави още по-ценна зрелостта на коментара: „Вече млади мислители правят усилие да заемат пред Италия положението на млъкналия учител. Габриеле Д’Анунцио бе пожелал в един момент на своя живот да наследи жезъла на жесток цензор. Той поиска да влезе в бъркотията на политическия живот, бълнува да стане нов национален поет. Но той скоро бе помамен в друга посока, скоро попадна в обзетия от пламъци кръг на своя естетически патос, той решително се качи върху трибуната на сцената и кулисите и стана почти изключително, поне засега, човек на театъра.” И наистина ефектните акции на Д’Анунцио на военното поприще, политическите му позиции, контузиите, дълговете, връзката с най-нашумялата театрална актриса на момента Елеонора Дузе, всичко това постепенно измества акцента от строго литературната му продукция към една зрелищна и оригинална форма на многостранен пиар, която в крайна сметка ще подкопае литературния му авторитет в очите на редица анализатори на дългосрочните ефекти от неговото присъствие. „Вие ми разкрихте хубостта на тази гора, която хиляди пъти съм виждала”, му казва очарованата Айседора Дънкан²¹. Разбира се, в последвалите десетилетия у нас политиката ще е определящият ключ на разглеждане на личността му. В енциклопедията на Марчевски²² статията за него отбелязва: „интересуват го изключително еротиката и извратените нрави. В „Пескарски новели” изобразява сакати, епилептици, прокажени, сцени на изнасилване, побоища, пиянство и т. н.... Стилът му е натруфен и тържествен. ...По-късно от упадъчните настроения Д. преминава към шовинистично-империалистични стремежи. ... След войната, през 1919, той организира поход и временно завзе гр. Фиуме. По-късно възпя този поход в едно надуто „Ноктюрно” (1922) Д. сам се смяташе за автор на идеята за фашистка Италия, но когато Мусолини застана начело на италианските фашисти, писателят се оттегли недоволен, дезинтересира се от обществения живот и се отдаде на мистика.” Макар и силно пристрастна, статията споменава повечето важни произведения на Д’Анунцио, дори непреведените. По-късно няма да може да се наблюдава такова внимание: през 1964 г. коментарите вече са силно схематизирани и клиширани в своя идеологизъм: „У Д’Анунцио са силни упадъчните тенденции на аморализма и еротизма, а в част от своите творби той застава на позициите на милитаризма и фашизма.”²³

Естественият отлив от идеологическите крайности тушира оценките за италианския писател до вероятно най-точната им степен на наситеност. Постепенно той

¹⁸ Жорж Нурижан, „При Д’Анунцио”, София, 1942, печ. Народен печат АД, с. 14.

¹⁹ Сб. „Антитоталитарната литература”, изд.център Боян Пенев, София, 2009, Милена Попова, За българския ГЛАВЛИТ (1944-1956), с. 128.

²⁰ П. К. Яворов, Събрани съчинения, т. 4, Критика, публицистика, София, Български писател, 1960, с. 163. Печата се за пръв път по ръкописа, който се съхранява в Архивния институт на БАН.

²¹ Ефрем Каранфилов, „Талант и труд”, Български писател, София, 1980, с. 51.

²² Марко Марчевски, „Малка литературна енциклопедия”, с. 204-5, Д’Анунцио.

²³ Кратка българска енциклопедия, т. 2, 1964 с. 108.

престава да бъде неназоваем и става нарицателно за чуждестранно литературно присъствие: „Сега любезният български читател знае много повече за автори като (...) Габриеле Д'Анунцио или Иполит Тен, нежели за дядо Илия Блъсков с неговите книжки за народа...”²⁴ Милен Семков го определя като „най-живописната личност сред италианските националисти” и формулира нелишената от поддръжници теза, че "Хора като Габриеле Д'Анунцио минават за симпатични чудаци, които в национализма и войната търсят силни преживявания и средство за вдъхновение.”²⁵

Като цяло присъствието на италианския писател в дебатите на българската културна общественост неизбежно дължи своята честота повече на извънлитературни обстоятелства. Д'Анунцио успява да проникне през конюнктурния филтър на няколко различни политически периода в България, като това проникване е по-пълноценно на ниво личност, а не на ниво текстове. Самите текстове не могат да се оплачат от липса на внимание както от страна на преводаческата гилдия, така и от страна на публиката. Тя обаче – българската публика – както видяхме, още в много ранен етап дава доказателства за зряло тълкуване на литературната тежест на Д'Анунцио. И макар преводите често да са ощетявали неговата формална пищност, показния разкош на словото, което е най-силното му оръжие, у нас посланието на неговото присъствие е проследено внимателно и без заслепение от специални ефекти.

---

²⁴ Иван Йовков, „Следовници”, 1981, „Профиздат”, с. 157.

²⁵ Милен Семков, „Фашизмът”, УИ „Св. Климент Охридски”, 1989, с. 63.